

HET WOORD VAN DE WEEK

23e jaargang nr. 10

8 maart 1970

administratie
postbus 114, Utrecht
tel. 030-24641
postgiro 58 t.n.v. De Humanistische Pers

ORGAAN VAN HET HUMANISTISCH VERBOND

abonnementsprijs voor Nederland, andere
E.E.G.-landen, Suriname, Curaçao en de
Antillen f 8,50 per jaar
overige landen f 12,50 per jaar
losse nummers f 0,50
verschijnt wekelijks

In ons nummer van 15 februari l.l. kondigden wij de discussiedagen aan. Thans herinneren wij aan de eerste discussiedag, t.w. op zaterdag 21 maart a.s. om 13.00 uur in het Wilco centrum in Assen

In het ledenorgaan „In en Om het Humanistisch Verbond” vinden wij een oproep, die hieronder in zijn geheel is overgenomen.

MOET HET HUMANISTISCH VERBOND IN MAATSCHAPPELIJKE VRAAGSTUKKEN PARTIJ KIEZEN ?

HOE KUNNEN HUMANISTEN DE MAATSCHAPPIJ VERBETEREN?

MOET DE MAATSCHAPPIJ WEL WORDEN VERBETERD?

WAT IS MAATSCHAPPELIJK ENGAGEMENT?

MOET HET H.V. ZICH BEPERKEN TOT UITSPRAKEN OVER LOSSE MAATSCHAPPELIJKE VRAAGSTUKKEN OF OOK DE GRONDSLAGEN VAN ONZE MAATSCHAPPIJ AAN EEN KRITISCH ONDERZOEK ONDERWERPEN?

WAT KAN HET HOOFDBESTUUR DOEN AAN MAATSCHAPPIJ-KRITIEK?

KAN HET HOOFDBESTUUR UITSPRAKEN DOEN NAMENS ZELF-STANDIG DENKENDE LEDEN?

WAT IS DE EIGEN VERANTWOORDELIJKHEID VAN HET HOOFDBESTUUR?

WAT KUNNEN DE PLAATSELIJKE GEMEENSCHAPPEN DOEN AAN DE VERBETERING VAN DE LEEFBAARHEID IN DE PLAATSELIJKE SAMENLEVING?

IS POLITIEK TABOE VOOR HET H.V.?

WAT DOEN WIJ MET ONS HUMANISME?

HOUDEN WIJ ONS BEZIG MET VRIJBLIJVEND GEZWAM?

WIE IS BANG VOOR EEN KRITISCH VERBOND?

U
komt
toch ook?

REGIONALE DISCUSSIE DAGEN

Na 24 jaar

BEGIN

24 jaar draait het HV. Een eigenlijk zeer gering aantal leden heeft een organisatie opgebouwd met een verrassend grote invloed.

Speciaal buitenkerkelijken sluiten zich moeilijk aan bij een organisatie en anderzijds heeft het Verbond nooit zo erg veel gedaan aan bekering en ledenwerving.

Maar elk jaar blijkt gelukkig dat ook vele niet-leden willen dat het verbond blijft bestaan. Gelukkig, want zonder hun steun zou het snel afgelopen zijn. Ook dit jaar is het weer: er op of eronder.

Wanneer u, lid of niet, het Verbond nuttig of nodig vindt, dan zult u dat in geld uit moeten drukken, anders is er straks niets meer om nuttig of nodig te vinden. Dat is niets nieuws, maar het is wel aktueel.

Prof. dr. J. C. Brandt Corstius is al 24 jaar overtuigd van de noodzaak van het bestaan van het HV.

Vierentwintig jaar geleden werd het Verbond opgericht. Wat waren toen de primaire doelstellingen van het Verbond?

Dat waren er, voor zover ik kan zien, twee. Enerzijds om degenen die niet meer tot één of andere kerk behoorden en die dikwijls beschouwd werden als tweederangs burgers, aan hun volle rechten in het maatschappelijk leven te helpen. En aan de andere kant om deze mensen te helpen zich bewuster te worden van hun eigen geestelijke grondslagen.

We kunnen ons nu moeilijk voorstellen dat mensen die buitenkerkelijk waren een soort tweederangs burgers heetten. Maar toen het Verbond werd opgericht bleek dat al heel gauw het geval te zijn en sterker dan we misschien gedacht hadden. De stroom van verwijten, de stroom van kritiek die van kerkelijke zijde toen kwam, dat hier een stel goddelozen, een stel atheïsten, een stel mensen dat stenen voor brood gaf — zoals het wel genoemd is, mensen die geen normen erkenden omdat ze god niet erkenden, al dat soort verwijten, dat nu volkomen verouderd aandoet en waar men nu om lacht, deden toen opgeld. Anderzijds was het toen ook erg nodig, werd het nodig gevonden en bleek het nodig te zijn, om je bewuster te maken wat je dan wel was, van waaruit je leefde, hoe je je motiveerde, wat je deed, wat je wilde doen, hoe je tegenover de mensen stond en de maatschappij bekeek. En het grote duidelijke punt werd, dat duidelijk onder woorden werd gebracht dat mensen zelf hun wetten stellen, dat in hun mens-zijn zelf de mogelijkheden tot maatschappelijk leven, tot samenleving, tot een behoorlijke samenleving waren gegeven.

Er is toen dus erg veel daarover gesproken, en al stond altijd voorop dat de daad bij het woord gevoegd moest worden, de formulering van de eigen grondslag kreeg toen en moest toen bijzonder veel aandacht krijgen.

Was dat óók omdat men de tegenpartij, dat wil zeggen in dit geval vooral de kerken, het argument uit handen wilde slaan van „het is een groep zonder normen” etc.

Dat zat er wel in. Want wanneer je wordt aangevallen met het argument „jullie zijn een stelletje normloze lieden”, wil je daar tegenover stellen wat je meent dat je bent. En bovendien was het nog nooit voorgekomen in de geschiedenis van ons land dat degenen die niet tot een kerk behoorden zich duidelijk als groep mani-

festeerden om hun eigen rechten te krijgen. En daardoor kwam zo sterk de noodzaak op om dat eigen recht te funderen in de levensovertuiging die uit het humanisme sprak en die het humanisme heeft. Dat men geen eigen rechten had in die tijd was heel duidelijk. Het was heel gewoon dat je er nog voor moest vechten om in plaats van een eed een gelofte af te leggen. Veel rechters maakten op dat punt chicanes. In het leger kon je, als je niet tot de katholieke of een protestantse kerk behoorde, de latrines gaan schoonmaken op zondagmorgen. Dat zijn nu maar twee beroemde feitjes, maar ze typeren een houding tegenover de buitenkerkelijken. Daarvoor moest gevochten worden en die eigen rechten moesten verworven worden en nu houdt de maatschappij daar ook rekening mee. En op dat punt heeft het Humanistisch Verbond haar werk terecht en met sukses gedaan.

Van beide onderdelen van die doelstelling lijkt de noodzaak, of de motivering een beetje weggevallen. De rechten van de buitenkerkelijken zijn wel officieel erkend, al worden er nog wat achterhoede-gevechten geleverd.

Daarnaast is er een ontwikkeling in het HV gaande, waarbij de aandacht minder gericht wordt op het uitdiepen van de eigen overtuiging en meer op maatschappelijke zaken. Is het zo dat beide doelstellingen als respectievelijk bereikt en afgedaan beschouwd kunnen worden?

Ten dele. Er blijft nodig — en ik zie ook nog niet in dat dat binnenkort niet meer nodig zal zijn — er blijft nodig voor de buitenkerkelijken, wanneer ze zich zelf willen herkennen en ook tot hun recht willen komen in maatschappelijk opzicht, een organisatie, die op allerlei gebieden van het maatschappelijk leven specifiek voor de buitenkerkelijken optreedt, naar binnen en naar buiten. Laat ik maar een paar voorbeelden noemen: als er mensen zijn die contact met andere mensen nodig hebben, voor de problemen waarmee ze zitten, dan zal dat contact als het om echte, grote levensproblemen gaat beter zijn naarmate men van doen heeft met mensen die in beginsel ook de zelfstandigheid van het mens-zijn en het feit dat mensen wezens zijn, die zelf hun maatschappij moeten regelen, — dan zal het contact met deze mensen vruchtbaarder zijn, dan wanneer ze bijvoorbeeld naar de kerk verwezen worden. En dat geldt op allerlei terreinen. Dat blijkt op allerlei terreinen, in het groot en in het klein, iedere keer weer noodzakelijk: ik denk aan bureaus voor levens- en gezinsmoeilijkheden, ik denk aan geestelijke verzorging in het leger, of in gevangenissen of ziekenhuizen, daar is die behoefte. Want als men ziek ligt in een ziekenhuis en men heeft de behoefte om over zijn eigen problemen eens te praten en daar komt een predikant, die vanuit een heel andere denk- en gevoelswereld spreekt, dan is dat wel aardig, maar dan is het alleen maar een aardigheid, dan gaat het niet ver en diep genoeg voor degene die toch andere verlangens heeft. En daarom zal het Humanistisch Ver-

MAART AKTIE
Stichting Steunfonds
Praktisch Humanisme

GIRO
6168
Amersfoort

bond altijd — of altijd: zal het HV voorlopig moeten blijven bestaan, om die functie uit te oefenen. Want daar zijn mensen en geld voor nodig.

Wat ziet u als de voornaamste verschillen in het geestelijk klimaat, in het culturele klimaat tussen nu en 24 jaar geleden?

Er is in de eerste plaats die enorme humanisering die in het geestelijk leven in de kerken is opgetreden en die zich nu voluit openbaart. Dat toch de godsdienst zich op het ogenblik — en in Nederland niet in het minst, duidelijk manifesteert als een zaak die van mensen, met mensen is, van een zeer sterke maatschappelijke gerichtheid is. Dan verder dat doorbroken is die verzuiling, die indertijd zo sterk was, en dat de kontakten tussen de grote geestelijke richtingen in Nederland op het ogenblik doodgewoon zijn, veel normaler zijn. Dat was 24 jaar geleden ondenkbaar, toen men sterk en scherp tegenover elkaar stond, ook onderling in de kerken, maar ook wat de kerken en de buitenkerkelijken betrof. Dat is niet helemaal weg, maar het is in hoge mate veranderd. Dat is één belangrijk punt.

En maatschappelijk is onze tijd niet meer te vergelijken met die van 24 jaar geleden. Het was een maatschappij die zich net uit de oorlog weer een beetje oprichtte, waar heel weinig activiteit was en denken was van mensen ten aanzien van de democratische grondslagen van hun samenleving, zoals dat tegenwoordig gebeurt. Heel weinig initiatieven kwamen van jongere en oudere mensen om ook verantwoordelijkheid te hebben voor hun gewone leven, dagelijks in hun eigen wijk en streek, wat men tegenwoordig zoveel sterker ziet.

Wat ziet u in het licht van die veranderingen als het deel van de oorspronkelijke doelstelling van het HV dat geldig blijft, en welke nieuwe taak moet het verbond zich eventueel stellen?

Geldig blijft de vertegenwoordiging van de gedachte dat mensen individueel en met elkaar de samenleving maken en moeten maken; dat zij de enigen zijn die dat doen, dat het in hun mens-zijn zelf gelegen is om dat zo goed en zo kwaad als het gaat te doen; dat er geen buitensamenlevende macht is die hen leidt, hen richt, die dat voor hen eventueel klaarspeelt. Dat ze dus helemaal gemotiveerd zijn vanuit hun mens-zijn zelf, zonder buiten dat mens-zijn te treden. Dat is een belangrijke gedachte, omdat in onze tijd er zo enorm veel mensen zijn die zeggen: de wereld wordt hoe langer hoe onbegrijpelijker, de techniek die wordt zo machtig, men kan de mensen maken en breken, men kan zelfs heel andersoortige mensen maken als men wil, via de chemie of hoe dan ook; dat is een angstaanjagende gedachte, waar men het gevoel krijgt als persoon, ook als samenleving machteloos te staan.

Het is belangrijk dat er in een samenleving waar dat gevoel heerst een levensovertuiging bestaat, die de mensen toch telkens terug verwijst naar het feit dat het de mensen zelf zijn die dat doen of laten en die dat ook kunnen veranderen, die steeds zelf de zaken in handen hebben.

Maar dat betekent dan tevens dat men zeer kritisch iedere keer moet staan t.a.v. de moderne techniek, en van de moderne verschijnselen, die zich dan maatschappelijk als onbegrijpelijke en dreigende machten openbaren.

Dat wat betreft de dingen die ook nu nog geldig zijn. Wat ziet u als nieuwe taken, tegen de

In de reeks 'Oriëntatie' komt een nieuwe serie onder de titel: *Mens en Politiek*. Daarvan is thans het eerste deeltje verschenen, t.w.

Buitenparlementaire politiek

In deze serie verschijnen voorts:

2. Kiezer en gekozene
 3. Ideologie en politiek
 4. Pers en politiek
 5. Directe democratie
- met tussenpozen van 2 à 3 maanden.

Bestellingen: door overschrijving op postrekening 58 t.n.v. De Humanistische Pers, Utrecht, van f 0,60 per deeltje of f 3,— voor de gehele serie.

achtergrond van de maatschappelijke veranderingen?

Belangrijk is de kritische begeleiding van de maatschappelijke en technische verschijnselen, die we zien. Een bewustwording van hoe we dat moeten zien, hoe we er tegenover moeten staan. En dat blijkt ook wel, want dat is niet alleen een aangelegenheid van humanisten. Op het ogenblik zijn er heel veel kritische bewegingen, die corrigerend willen optreden, nieuwe vormen willen scheppen, en dat gaat heel diep. Er is enerzijds sterk de behoefte om een automatisch denken in overheidskringen te doorbreken, om daar tegen op te treden. Dat men automatisch handelt zoals het altijd gegaan is. Als er ergens een nieuwe stadswijk komt, dan zit men op het stadhuis rustig te wachten tot kerk A een claim heeft op die nieuwe wijk, tot kerk B komt met zijn claim en kerk C en misschien ook nog het HV en dan gaat men daar verder met die rechten die verworven zijn werken. En te weinig denkt men aan: hoe kunnen we dat nu gezamenlijk doen. Hoe kunnen we in die nieuwe wijk een soort wijk-centrum maken, waar men dan vanuit de verschillende denk-wijzen en verschillende opvattingen handelt ten aanzien van die wijk. Bij gemeente-uitbreiding, bij scholenbouw is het altijd nog automatisch, alsof de schoolstrijd maar pas achter de rug is. Automatisch ook worden allerlei dingen gedaan, afgehandeld, waar op het ogenblik terecht de burgers zich tegen gaan verzetten. Denk maar aan het grote verzet tegen de vestiging van Progil bij Amsterdam, denkt u maar aan het verzet tegen de plannen om in Nederland een aluminiumfabriek te vestigen, terwijl Suriname, waar de bauxiet vandaan moet komen, veel meer met een fabriek gebaat zou zijn. Denkt u aan de akties voor crèches, aan de akties voor een betere man-vrouw verhouding in de maatschappij, in hun functies en werk. En aan de grote akties om de

MAART AKTIE
Stichting Steunfonds
Praktisch Humanisme

GIRO
6168
Amersfoort

demokratie wezenlijker te doen zijn dan alleen maar een parlementaire democratie. Aan de beweging voor openbaarheid. Al dat soort verschijnselen zien we op het ogenblik als kritische begeleidingen van het maatschappelijk leven en vanuit de humanistische motivering, dat dit inderdaad de dingen zijn die gedaan moeten worden vanuit de mensen zelf, vanuit menselijke kracht, dat mensen die ook moeten kunnen opbrengen en dat ze daarvoor zijn — dat is een zaak die momenteel veel duidelijker spreekt dan in die oude tijd, toen er van dergelijke bewegingen nauwelijks sprake was.

En in die ontwikkelingen zou het Verbond konkret zijn bijdrage moeten leveren?

Ja, het is inderdaad zo, grote verenigingen die hebben op het moment niet zoveel belang meer. Wat betreft dat ze zeggen: wij hebben honderd duizend leden, we hebben een miljoen leden. We zien ook overal dat het ledental van vakverenigingen, kerken etc. achteruit loopt, dat

men niet meer gelooft in de machtige organisatie. Maar men gelooft steeds meer in het doen van de mensen zelf voor konkrete acties voor aktuele konkrete dingen. Daar wil men voor inspringen, daar wil men zijn kracht en zijn tijd en zijn geld voor geven. En zo ziet het HV dat ook, en het HV wil daarom geld en mensen hebben, het hoeven helemaal geen leden te zijn, wil daarom als krachtcentrum aanwezig zijn, om vanuit de humanistische motivering die maatschappij-kritiek, die op het ogenblik terecht bestaat, mee te helpen bevorderen. En te voorkomen — want dat is natuurlijk het grote punt — dat er een maatschappij ontstaat waarin de mensen het gevoel hebben machteloos te staan tegenover wat er gebeurt — en als mensen eigenlijk het loodje te leggen.

AFSLUITING

Het verbond vraagt om steun, om geld. Dat blijven we de hele maand maart doen, niet omdat we het leuk vinden. Het is bitter nodig.

Wie zijn wij eigenlijk ?

„Sinds het congres van 1967 streven wij ernaar de eigen identiteit zuiver aan het licht te brengen” schrijft Spigt in nr. 6 van „Het Woord van de Week” van 8/2 jl. Er wordt gewerkt aan een nieuwe beginselverklaring.

G. E. Faddegon (zie hetzelfde nr. van „Het Woord van de Week”) vindt dat men wel een definitie van „Humanisme” moet geven maar deze beter geen „beginselverklaring” noemen, omdat het humanisme pas daar begint waar alle principes worden verworpen. Ik ben het volkomen met hem eens maar blijf toch zeer geïnteresseerd in een omschrijving van onze „eigen identiteit”.

Sprekers, die het Humanistisch Verbond naar buiten representeren, hadden vroeger de prettige gewoonte steeds weer te onderstrepen dat ze niet „de” mening van het Verbond verkondigen maar hun privé-mening, de mening van één humanist. Ik meen echter dat men er achter zou komen wat het Verbond in zijn geheel bezig houdt, als men een soort statistiek opstelt van de inhoud van hetgeen er zo gedurende een jaar op zondagochtend door de diverse sprekers naar voren werd gebracht.

Ik heb daarom de jaargang 1969 van „Het Woord van de Week” eens doorgenomen en getracht tot een rangschikking van de behandelde onderwerpen te komen. Ik kreeg zo het volgende beeld:

Er werd in 1969 voor de radio gesproken

10 keer over aangelegenheden die het Verbond zelf betreffen, nl. over 23 jaar Verbond, het Kongres, praktisch Humanisme, de Humanistische Militaire Tehuizen, Humanitas, enz.;

10 keer over vragen als verantwoordelijkheid van de mens, levenshouding, „Echt leven”, opvoeding, „Is men zo oud als men zich voelt?”, „Moeten wij ons laten manipuleren?”, snelheid en tempo en dergelijken;

8 keer over de invloed van de technische en wetenschappelijke ontwikkeling op onze welvaart respectievelijk op ons welzijn;

5 keer over de dialoog tussen Humanisten en Katholieken, Humanisten en Communisten, marxistische en niet marxistische Humanisten, ontzuiling, enz.;

5 keer over het studentenverzet;

5 keer over het rassenvraagstuk, gastarbeiders, ontwikkelingshulp, enz.;

4 keer over herdenkingen (de 5e mei, Erasmus, Gide, Rembrandt);

2 keer over echtscheiding resp. de verhouding man : vrouw;

1 keer over het ontstaan van het heelal en

1 keer over de medische ethiek.

Ik zie hier een bepaald „gezicht” van het Humanistisch Verbond. Misschien kunnen er ook anderen daar iets uit aflezen.

O. Birman

MAART AKTIE
Stichting Steunfonds
Praktisch Humanisme

GIRO
6168
Amersfoort